

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п.н Жана Атанасова Янкова, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
“доктор”

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Специална педагогика с обучение на английски език

Автор: Елени Николаос Кескилиду

Тема: „ Диференцирани стратегии и техники при преподаването на физика на ученици с разстройство от аутистичния спектър“

Научен ръководител: проф. д-р Цанка Златева Попзлатева, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със Заповед № РД 38-158/04.04.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема „Диференцирани стратегии и техники при преподаването на физика на ученици с разстройство от аутистичния спектър“ за придобиване на образователната и научна степен “доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика с обучение на английски език. Автор на дисертационния труд е Елени Николаос Кескилиду - докторант в редовна форма на обучение на английски език към катедра ”Специална педагогика” при СУ „Свети Климент Охридски“.

Представеният от докторантката комплект материали е на хартиен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Процедурните правила за

придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, като включва всички необходими документи.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката Елени Николаос Кескилиду изучава компютърни науки с маркетинг в гр. Солун от 1993 г до 1995 г., а бизнес администрация в периода от 1996 до 1997 г. - Солун. Магистърска степен завършва през 1999 г. в университета Шефилд – Гърция, бизнес администрация. В свободен гръцки университет изучава физика. През 2009 г. придобива магистърска степен по Околна среда и технологии, а през 2014 г. завършва магистратура по Изследване в образованието. През 2015 г. завършва магистратура Специално образование. Зачислена е за редовен докторант по специална педагогика с обучение на английски език в катедра ”Специална педагогика и логопедия”, СУ „Св. Климент Охридски.

През 2007 г. започва работа като лабораторен офицер в западна Македония. От 2010 г. до сега работи като учител по специално образование в Гърция.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационното изследване е актуална за специалната педагогика и методика на обучението по физика, защото разглежда проблем свързан с обучението на ученици от аутистичния спектър по природни науки. Изследваната проблематиката е фокусирана върху знанията, които учениците от трети клас на средното специално училище трябва да придобият при изучаване на концепцията за енергия и нейното социално използване което води до тяхното когнитивно развитие в съответствие с индивидуалните им възможности разгледани на три нива - ниво на анализ, ниво на синтез и ниво на приложение.

Представеният дисертационен труд съдържа необходимите теоретични постановки свързани пряко с очертаните аспекти на проблема.

Изследователската цел е ясно дефинирана, задачите са конкретни и целесъобразно реализирани в своята последователност в съответните глави на дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

Докторантката познава добре базисната проблематика и умело интерпретира научната литература свързана с концепции и принципи с приобщаването на лицата с разстройство от аутистичния спектър в международен, европейски и гръцки контекст. Представени са основните понятия и параметри в развитието, социалното и образователно приобщаване на деца и ученици с разстройство от аутистичния спектър. Теоретичните постановки по изследвания проблем са представени цялостно и многоаспектно. Изследователският фокус се конкретизира чрез формулирани три хипотези, свързана с усвояване на знания за концепцията на енергията по природни науки в частност физиката от ученици с разстройство от аутистичния спектър от трети клас на средното специално училище.

3. Методика на изследването

Избраната от докторанта методиката на изследване позволява да се постигане поставената цел и да се получат адекватни отговори на задачите, поставени в дисертационния труд. Използваните методи – теоретичен анализ, наблюдение, стратегия на изследването, инструментите за оценка на еволюцията на умствените представи на учениците от аутистичния спектър, математико - статистически методи на обработка и анализ дават възможност за очертаване на теоретичната основа на проблема и за разкриване на емпиричната обосновка и доказване на как последователността от преподаване на концепцията за енергията с помощта на модела за анализ на задачите в трети клас на средното училище със специално образование, проектиран в учебната програма по физични науки, може да доведе ученици с разстройства от аутистичния спектър към когнитивен напредък по понятието енергия.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в обем на 207 страници с две приложения. Авторката е използвал 203 литературни източника. В структурно отношение работата се състои от резюме, въведение, три глави, заключение, литература и приложение.

Въведението е фокусирано върху обучението на ученици с разстройство от аутистичния спектър по природни науки в Гръцката Република с насоченост получаване на необходими знания и умения за справяне както в образователния процес така и в живота. Фокуса е насочен и върху учебната програма на общообразователното училище дали е подходяща за ефективно обучение на учениците от аутистичния спектър по природни науки, както и върху качествено обучение по физични науки в частност концепцията за енергия в трети клас на средното специално училище, а така също как след провеждане на дидактическа интервенция, която съответства на конкретната последователност на обучението с помощта на психопедагогическия метод за анализ на задачите води до напредък в когнитивните процеси.

В *първа глава* е представено развитието и политиките от международно и европейско ниво относно включването на хората с увреждания. В параграф 1.2. докторантката описва институционализирането на специалното образование в Република Гърция и с трансформирането на училищата за специално образование и обучение в центрове за подкрепа със създаване на мрежи за специално образование и обучение, които да обслужват училищни звена от всички нива. В параграф 1.3. са представени научните концепции за разстройството от аутистичния спектър и неговите диагностични критерии, класификации, дефинирания. В този параграф е описано семейството на дете с разстройство от аутистичния спектър.

Какви стратегии на преподаване, техники и методи за обучение са необходими за ученици с разстройство от аутистичния спектър и последователността на преподаване са описани в параграф 1.4., което изисква педагогическите специалисти да ги познават много добре, за да се гарантира, че се прилагат точно и последователно.

В тази част от дисертационния труд са описани научните знания за енергията-макроскопичната термодинамика и еволюцията на умствените представи на учениците за енергията. Докторантката описва енергията като организиращ принцип на цялата учебна програма с акцент върху концепцията за енергия. Енергията се представя като основна концепция с избор на концептуалната рамка на термодинамиката под формата на енергийна верига. Енергийния модел на енергийната верига е представен в таблица 2 . на с. 89-90 на дисертационния труд.

Във *втора глава* „Методика на изследването“ са представени целта, задачите, хипотезите, участниците и дизайна на изследването, но липсва обекта и предмета на изследването. В таблица 3., на с. 96 са представени модулите на преподавателската последователност, както и подразделите с работни листове за всеки модул. Авторът на дисертационния труд описва трите раздела от предложения модел с деветте работни листа. Разработен е въпросник преди и след преподавателската интервенция.

В *трета глава* са представени резултатите от проведеното емпирично изследване. Докторантката демонстрира добри умения при анализиране на резултатите - умствените представи на учениците преди и след дидактическата намеса, адекватността и еволюцията на умствените представи на учениците . С диаграми и таблици е визуализиран анализа на резултатите от емпиричното изследване, съпроводени с интерпретиране на съответния резултат. Дисертационният труд завършва със *заклучение*.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите от научното изследване могат да се сведат до:

- Извършен е сравнителен анализ на съвременните теоретични изследвания в областта на специалното и приобщаващо образование за лицата с разстройство от аутистичния спектър с цел по-ефективното им обучение

- Изведени са стратегиите на преподаване, психопедагогически методи за обучение на ученици с разстройства от аутистичния спектър и последователността на преподаването.
- Направен е опит за прилагане на качествена и количествена стратегия, базирана на емпирични данни, взети в казуси за най-ефективното обучение на ученици от аутистичния спектър с разработването на учебна програма.
- Необходимост от разработване на учебни програми по природни науки за ученици с разстройства от аутистичния спектър с цел подобряване качеството на обучението с предложения за адаптация и модифицирано преподаване

Приносите от дисертационния труд ми дават основание да посоча, че те намират своето приложение както в теоретичен така и в практико - приложен аспект.

6. Лично участие на докторанта

Елени Николаос Кескилиду е била докторант в редовна форма на обучение на английски език. Тя е реализирала персонално цялото дисертационно изследване с компетентната помощ на своя научен ръководител. Приемам, че текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е приложил 3 броя публикации по темата на дисертацията. Публикации са по тематиката на дисертационното проучване и напълно съответстват на изискванията на СУ,, Св. Климент Охридски” за публична защита на дисертационния труд и отразяват постигнатите резултати и научните приноси в дисертационното изследване.

8. Автореферат

Автореферата отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд, основните резултати и приносните от изследването.

9. Въпроси и препоръки към докторанта

1. Определете обекта и предмета на научното изследване?
2. Какви изводи бихте направили от научното изследване?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Елени Николаос Кескилиду съдържа научни и практико-приложно резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на **Елени Николаос Кескилиду** в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

26.05.2023 г.

Рецензент:

Проф. д-н Жана Янкова